

בלבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

פרשת וירא

מהות ענין "הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה"

מהות ענין זה ש"הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה" הוא, כי הרי באמת, כל הבריאה כולה היא בבחינה של גלדים זה על גבי זה, ולעולם עבודת האדם היא להפשיט את הגלד החיצוני כדי לגלות את הנקודה הפנימית, והנקודה הפנימית גופא, גם היא בבחינה של גלד כלפי הנקודה היותר פנימית, וגם אותה צריך להפשיט, וחוזר חלילה, עד הפשטת הספירות וגילוי האין סוף בקרבו.

נמצא אפוא, כי המהלך של "הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה" שעניינו הפשטת הלבוש, הפשטת הכלי, וגילוי האור - הוא מהלך שחוזר חלילה בכל המציאות של עבודת האדם, כי לעולם עבודת האדם היא להפשיט את הנרתיק ולגלות את האור, ולאחר מכן לגלות שהאור גופא הוא בחינת נרתיק לאור היותר פנימי.

הרי, שה"הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה" הוא ביטוי להפשטה של התפיסה החיצונית, וגילוי של התפיסה הפנימית יותר.

הפשטת הדברים למעשה: הגמרא (נדרים ח.) מביאה דעת ריש לקיש דאמר: אין גיהנם לעולם

(המשך בעמוד 3)

ירושלים	כניסת השבת	יציאת השבת	יציאה לפי ר"ת
ירושלים	4.12	5.24	6.03
צפת	4.19	5.22	6.01
תל אביב	4.28	5.25	6.00
LA	4.29	5.35	6.10
MIAMI	5.07	6.12	6.49
NYC	4.29	5.30	6.00
PANAMA	5.25	6.27	7.06

סיפור ולקחו

"ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמררו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו".

סיפר המגיד המפורסם רבי שלום שברון זצ"ל: אחד מידידי היה רבי לייב פרידמן זצ"ל. ובכינויו החביב רבי לייב צדיק. בבחרותו למד בישיבת 'נובהרדוק'.

שמעתי מפיו מעשיה מעניינת, עובדה שהתרחשה עמו, בבחרותו:

בשעתו התקיימה בויה ה"כנסיה הגדולה של אגודת ישראל", ושמועה הילכה בציבור כי החפץ חיים עתיד להשתתף בה.

ר' לייב כבחור בן חמש עשרה, חפץ מאד לראות את פניו של החפץ חיים, ומיד עם השמעה השמועה החל לטכס עצות - איך בחור עני כמותו יגיע עד "וינא".

כסף לא היה לו. אמו האלמנה שלחה לו רק כמה פרוטות משבוע לשבוע ובהם השתמש לצרכיו הפרטיים, מה עשה?

כמה חודשים לפני ה"כנסיה הגדולה" החל לחסוך מפרוטותיו, קימץ בכל הוצאותיו, קיבץ פרוטה לפרוטה, עד שהתאסף בכיסו סכום ניכר, אשר בתוספת הלוואות הצליח להשלים את עלות הנסיעה ברכבות הלך וחזור... השמחה היתה מרובה.

ר' לייב צדיק הנער, עלה על הרכבת יצא לדרך והגיע לוינא למחרת בואו של החפץ חיים. ברחבה לפני מעונו של ה"חפץ חיים", עמדו אנשים רבים ור' לייב פרידמן הבחור הקטן והצנום בתוכם, בחור אחד צעיר ונמוך בין אנשים רבים.

באותו יום כשהחפץ חיים שב מהאסיפה הראשונה של אגודת ישראל, כבר הצטופפו שם מאות איש, זה לקבל ברכה ואחר לשמוע עצה, אחד מליטא והשני מפולניה. הנער דגן עמד בתור שעה ארוכה, עד שהגיע ובא על יד הפתח.

כשביקש מהממונה להכנס, הוא מיאן. "לא". האחראי הממונה דחה אותו בשתי ידיים! גשמים שוטפים ניתכו ארצה, אבל הבחור נשאר לעמוד ליד הדלת. כך המתין שלושה ימים! מפעם לפעם התיישב בצד ליד הדלת ונמנם. ובכל אותה העת - הממונה עמד איתן בעקשנותו: "לא! אתה לא נכנס!".

הבחור עמד והמתין עוד. בסבלנות ובכאב. ביום השלישי, יהודי מתושבי האזור, פנה לממונה והעיר לו: "אתה הרי אכזר! למה אתה

מתעקש שלא להכניס פנימה את הנער הזה, מה הוא עשה לך?!"

המילים שיצאו מהלב, נכנסו אל הלב - והוא נכנע. פתח את הדלת תפס אותו הגביהו בידי והכניסו פנימה.

באותו רגע נדחקו עוד שני אנשים ונכנסו לתוך הבית, אחד גבוה ואחד נמוך (כך בדיוק סיפר ר' לייב צדיק) הגבוה נדחק קודם ופסע ראשון.

החדר היה גדול, החפץ חיים ישב על יד שולחן שעמד בצדי החדר ומסביבו קבוצת בחורים מיישבת מיר. החפץ חיים שוחח עמהם, היהודי הגבוה שנדחס פנימה התקרב במהירות עד ה"חפץ חיים" התכופף ואמר בקול - "שלום עליכם רבי!".

החפץ חיים הגביה את ראשו: "מה?".

"באתי לכאן לתת שלום עליכם..."

"האם אתה יכול לעשות משהו בשביל התורה...? שאל החפץ חיים בתמימה קלה.

הממונה - תפסו בעדינות והוציאו. "עמדתי קרוב, הבטתי על רבינו החפץ חיים וירדו לי דמעות כמעייין" סיפר ר' לייב צדיק, שאיפתו התגשמה ברגע אחד, הנה - הוא מסתכל עין בעין על גאון ישראל... "ובירכתי ברכה בשם ומלכות מתוך בכי נרגש" סיפר.

לפתע, החפץ חיים הרים את עיניו הושיט את ידו, נטל את היד הקטנה שלי (של הבחור לייב פרידמן) בין שני כפות ידיו, ואמר בהנאה: גם הוא משלנו! - כך באותה תפיסה - ידו בידו, דיבר החפץ חיים חצי שעה עם הנוכחים, עד שנפרד מאיתנו לשלום.

המשיך רבי שלום שברון ודרש: רבות!

כתוב ב"תנא דבי אליהו" שלעתיד לבוא יקח הקב"ה ספר תורה בחיקו וישאל לכל אחד מישראל כלום מה עשית בשביל תורתך שלא תשכח מישראל. את כולם ישאלו, לאו דוקא את הרבנים! - כל אחד צריך לעשות בשביל תורתך שלא תשכח מישראל, - מובא ב"תנא דבי אליהו" שאם יענה "כן" - עשיתי בשביל שלא תשכח תורה, יבקש הקב"ה מהתורה שתבוא ותעיד עליו...

ועלינו לדעת, כי הדאגה הראשונה "שלא תשכח תורה" היא שלא תשכח ממני. וכי דוקא בשביל יהודי אחר יש לדאוג?! הרי אני ג"כ מבני אברהם יצחק ויעקב! - והשאלה תהיה נוקבת - מה עשית שלא תשכח תורה מיש" ראל, כמה התאמצת לקיים את ה"למען יצוה את בניו ואת בני ביתו אחריו ושמררו דרך השם לעשות צדקה ומשפט בקרב הארץ".

"האם אתה יכול לעשות משהו בשביל התורה?..."

מן הנלמד בכולל -

מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי - בענין שם המזיק

המשך משבוע שעבר

מזיק ד'שור' בכללות, וג' אבות בפרטות, מה היחס ביניהם?

המזיק היותר מחודש, הוא מזיק של שור. וכפי שיתבאר בהמשך במזיק של קרן יש בו נקודת חידוש, אך ראשית נגדיר את נקודת הדבר שצריך להתבונן בעיקר מהות המזיק של שור.

הנה יש לנו שם מזיק כללי שנקרא "שור", ובתוך שור עצמו יש ג' אבות וכמו שנאמר בבבלי"א בגמ' "ג' אבות נאמרו בשור, הקרן השן והרגל". ובשור של המשנה נחלקו רב ושמואל, לרב שור כולל כל האבות שנאמרו בו, ומבעה זה אדם, ואילו לשמואל תנא שור לקרנו או לרגלו ומב"ע לשינו. ויש מקום לדון אם מחלוקתם היא רק שאלה לשונית במה עוסק התנא, או שנחלקו מחלוקת מהותית בהגדרת מזיק דשור וג' אבות שנאמרו בו. אבל עכ"פ, יש לנו ג' אבות שנאמר בשור, קרן שן ורגל.

ועכשיו צריך לדון, כאשר למשל השור מזיק בקרנו, מה שם האב שלו, האם הוא שם קרן לכ"שעצמו, או שיש לו שם קרן דשור? וכן על זה הדרך כשהוא מזיק בשן, זה מזיק של שן לעצמו או שן דשור? וברגל, האם זה רגל או רגל דשור?

ולפי רב שהתנא כלל בשור את כל מילי דשור לכאורה נראה מזה ששם האב של כל הג' אבות זה שור, אך א"כ מה הגדרת החילוק של ג' האבות לעצמם? ואמנם לדברי הגרי"ז התשובה לכך, שהשמות של קרן שן ורגל נאמרו לענין הפטורים שנאמרו בכל אחד מהם, שלגבי זה הם חלוקים אחד מהשני, אבל לולי חידושו של הגרי"ז פשטות הדבר הוא, שיש שם מחייב של קרן, מחייב של שן ושל רגל. וצריך הסבר היכן היחס בין נקודת השם שור לנקודת השם של הג' אבות שנאמרו בו. כלומר, יש שם כולל שנקרא שור, ויש שם פרטי לכל אחד מהאבות שבו, אחד

קא אלא בכל גופה.

ונחזור א"כ לחקירה הראשונה שבה פתחנו, האם שם המזיק הגדרתו הוא, שהחפצא עצמו הוא שם המזיק, או שפעולתו היא שם המזיק. והנה אם נגדיר כמו הצד השני שהפעולה היא השם המזיק, אזי באמת מובן הדבר שיש שם שן בין על האב ובין על התולדה, שהרי גם כאשר הבהמה אוכלת בשיניה, שם המזיק לא חל על השן עצמה, אלא הוא חל על הפעולה של האכילה, ומה שנקרא שם מזיק של "שן" זה מפני שפעולה זו נעשית ע"י שיניה, אבל השם חל על עצם הפעולה, ומאחר ששם המזיק חל על הפועלה, מובן שגם לתולדות יש שם שן, וכגון בטינפה פירות להנאתה, או נתחככה בכ"תל להנאתה, אע"פ שאין הדבר נעשה כלל ע"י השינים בכל זאת הפעולה היא אותו פעולה של שן שיש הנאה להיזקה.

ואמנם הדברים האלו נקראים תולדות, כי אב נקרא רק מאי דכתיבא בקרא בהדיא, ובפסוק כתוב שן, אבל מ"מ הגדרת המזיק של שן הוא כל פעולה של נזק שיש הנאה להיזקה, ולכן בין אם היא אכלה בשן ממש, זה נקרא שן, ובין אם פעלה בדבר אחר כגון נתחככה בכותל והפילתו או טינפה פירות, כל אלו ג"כ פעולות היזק של שן.

אבל לפי הצד הראשון בחקירה, שהגדרת שם מזיק חל על החפצא עצמו, א"כ לכאורה מאחר שיש אב המזיק כללי שנקרא שור, וזה בודאי כולל את כל החפצא של הבהמה, ובתוך המזיק הכללי הזה נאמרו ג' אבות בפרטות, קרן שן ורגל, לכאורה ביאור הדבר הוא, שנאמרו בשור עצמו ג' שמות של מזיקים, והם חלים על ג' חלקים של השור.

וא"כ, כשאנחנו דנים ביחס למזיק של שן,

נקרא קרן, השני שן, והשלישי רגל. וא"כ מהי היחסיות בין הג' שמות הללו הפרטיים, לשם הכולל שנקרא שם שור בכללות?

ולהלן נראה שיתכן שתימצא גם נפק"מ מכח הגדרת הדבר, אבל ראשית יש להעמיד את נקודת ההתבוננות הפשוטה, שכל מי שמתחיל ללמוד את הסוגיא, השאלה ניצבת בפניו, מה נקודת היחס בין הפרטות של הג' אבות, לכללות המזיק שנקרא שור?

תחילה נחدد את ההגדרות של שם המזיק בכל אחד מהג' אבות, ואח"כ נשוב לנקודת הנידון שדננו בה עכשיו.

שם מזיק ד'שן' על מה חל?

נתחיל במזיק של שן ורגל מפני שבהם ההגדרה ברורה ממזיק דקרן. הנה יש שם מזיק של אב דשן, ויש את תולדותיה של השן. השן עצמה כאשר היא מזיק, אזי זה עיקר שם שן שבד"ב, שהיא מזיק ע"י שיניה, אבל הרי מצינו עוד אופני מזיק דשן שלא נעשה כלל ע"י השינים, וכדאיתא בגמ' דף ג' ע"א, תולדה דשן מאי היא, נתחככה בכותל להנאתה [ופירש רש"י, והפילתו], וטינפה פירות להנאתה [ופירש"י, שנתגלגלה עליהם כדרך סוסים וחמורים, דהוי דומיא דשן שיש הנאה להיזקה].

ראשית נחدد. היכן עיקר שן שנאמר בתורה? בשיניה, כלומר שמזיקה ע"י אכילתה, זה האב של שן שהוא נאמר בתורה, וכמו שמתבאר בד"ברי רש"י בריש מכילתין, מאי דכתיבא בקרא בהדיא איקרי אב, ומאי דלא כתיבא בהדיא איקרי תולדות, וא"כ צריך לבאר במה חל המזיק של תולדה דשן, כמו בדוגמאות של הגמ', נתחככה בכותל להנאתה, וטינפה את הפירות, הרי פעולות אלו נעשים ע"י גופה ואפילו הכי הם תולדה דשן, והרי דשם המזיק דשן לא חל על השן בדו-

יסוד המים - חלוקה כללית

המידה הנובעת מיסוד המים

ר' חיים ויטאל מבאר ב'שערי קדושה' כי המידה הרעה הנובעת מיסוד המים, הינה מידת התאוה. נשתדל לבאר במסגרת זו את יסוד המים ביחס למידת התאוה. והגם שהאופנים שבהם מידת התאוה מתגלית בנפש האדם הינם רבים עד למאוד, אנו נתמקד בששה עשר האופנים העיקריים והבולטים יותר בנפש האדם. כאשר באים לדון במידות רעות, צריך לדעת שאין מידה רעה בעצם. רק כאשר המידה יוצאת מהכח לפועל באופן שאינו מתוקן ומאוזן, היא מוגדרת כמידה רעה. וא"כ גם מידת התאוה, אשר בה אנו עוסקים כעת, אינה רעה בעצם. מידת התאוה הינה כח בנפש האדם. ורק בצאתה מהכח לפועל באופן שאינו מתוקן ומאוזן, היא מוגדרת כרעה, וממילא נובעים ממנה כל הבעיות הקשורות למידת התאוה. וכאשר נתקן ונאזן מידה זו בנפש, יתקנו ג"כ הבעיות הנובעות ממנה. כפי שנתבאר בפעם הקודמת חלוקת ארבעת היסודות לארבעה חלקים, נבאר את ארבעת חלקי יסוד המים בחלוקה כללית ותמציתית, בנוגע למידת התאוה.

עפר דמים

עפר דמים עניינו, תאוה לחומר. בכללות ישנן שתי הבחנות של תאוה: תאוה לרוחניות ותאוה לחומריות. ישנה הבחנה של תאוה רוחנית, כפי שכתוב בפסוק: "נפשי איויתיך בלילה" (ישעיה כו, ט), או כמאמר חז"ל: "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (ע"פ מדרש תנחומא ויקרא) וכדו'. תאוות אלו כמובן אינן נובעות מכח התאוה לחומר, אלא יסודן מתאוה רוחנית. וישנה הבחנה של תאוה לחומר - תאוה לגשמיות. וכפי שניכר לעין כל, העולם מלא בתאוות לחומריות.

מים דמים

כאן נמצאת ההגדרה השורשית של כח התאוה. והגדרה זו הינה יסודית מאוד להבנת מידת התאוה. ההגדרה הפשוטה של כח התאוה היא, מה שהאדם מחפש הנאה, מחפש תענוג - 'אהבה בתענוגים'. אך ההגדרה השורשית של כח התאוה הינה היגררות - האדם נגרר מהמקום שבו הוא נמצא, אחר דבר אחר. בהסתכלות ראשונית נראה, שמה שגורר את האדם זה ההנאה והתענוג הנמצאים בדברים שמחוצה לו. אך באמת עצם כח התאוה הוא כח ההיגררות. וחיפוש ההנאה והתענוג, בא כשלב שני בנפש לאחר כח ההיגררות שקדם לו. כלומר מצד כח התאוה שבנפש, האדם נגרר אחר דברים שחוצה לו באופן קבוע, בין אם יש בדברים הללו תענוג ובין אם אין בהם תענוג. זהו כח פעיל בנפש. רק כיון שהאדם מטבעו נוטה אחר התענוג ובורח מהנגע, כח ההיגררות חל על ההנאה והתענוג, וממילא האדם נגרר אחר הנאות ותענוגים ומבקש אותם.

רוח דמים

רוח דמים עניינו, שכח ההיגררות מקבל חוזק, תוקף, ומהירות לכיוון התענוג. למים מצד עצמם יש כח היגררות טבעי. וכשמצטרף להם כח התנועה מיסוד הרוח, הוא מניע וממהר את כח ההיגררות. על דרך כלל, אדם החפץ בתענוג מסויים, הוא אינו ניגש אליו לאט לאט, אלא במהירות ובתוקף. וזאת משום שיסוד הרוח מצטרף ליסוד המים, ומניעו ביתר שאת וביתר עוז.

אש דמים

אש דמים עניינו, כח החמימות שבתאוה. לדוגמא, אחת התאוות הגדולות הקיימות בעולם, הינה התאוה הקשורה לענייני הקדושה. ושמ עיקר התאוה היא בחמימות. כמובן שכח החמימות מתגלה במקומות נוספים, אך בעניין הנ"ל מתגלה עניין החמימות ביתר גילוי וביתר תוקף. אם כן, כל מקום שמתגלה חמימות מכח התאוה, יסודו מכח האש דמים.

סיכום

הגדרת מידת התאוה הינה היגררות. עפר דמים עניינו היגררות אחר החומריות. מים דמים עניינו היגררות אחר התענוגים. רוח דמים עניינו התקיפות שבהיגררות. אש דמים עניינו החמימות שבהיגררות. בפעם הבאה ניכנס, בעזרת ה' יתברך, ליסוד עפר דמים, נחלק אותו לארבעה יסודות, ונבאר כל חלק בקצרה. ולאחר מכן, נבאר את הבעיות הנובעות מכל יסוד, ונציע את הדרכים שבהם ניתן להשיג תמש, בכדי לתקן את הבעיות הנובעות ממנו.

פרשת וירא

המשך מעמוד 1

הבא אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה נאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש וגו' ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק והרשעים נידונין בה שנה הנה היום בא בוער כתנור וגו'.

ופירש מהר"ל בחידושי אגדות (נדרים ח). שהסיבה שאין גיהנם לעולם הבא היא מפני שהגיהנם הנו חסרון המציאות, ואין חסרון המציאות לעתיד לבוא כי הכל בשלימות, ולכך אין גיהנם לעתיד לבוא. אבל הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה, שהשמש אשר ממנה האורה נחשבת היא כאילו אינה גשמית, והוא יתברך מוציא מנרתיקה, כי יש לשמש מונעים ומפסיקים בעולם הזה והם הם נרתיק שלה, ולעתיד יהיה השם יתברך מסיר הדברים המפסיקים והמונעים השמש מלפעול פעולתה, וכאשר אין לשמש מונע היא שורפת הרשעים, כי הרשעים אינם יכולים לעמוד נגד דבר שהוא בלתי גשמי. ובעולם הזה נענשים בגיהנם כי הוא ההעדר והוא חסרון הבריאה והוא הוא ההעדר שהרשע יצר. אבל לעוה"ב, נפסד ונעדר הרשע מצד מעלת הבריאה. לכך אמר כי הוא מוציא חמה מנרתיקה, כי הוא מעלת הבריאה. עכ"ד. דברים אלה רימזם גם הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל בספרו 'נפש החיים' (שער ד' פרק כד) וכמו שהרחיב להסבירו מוריניו ורבינו שליט"א בשיעורו השבועי על 'נפש החיים'.

נמצאנו למיידים שעיקר עבודת האדם למעשה היא להפשיט את גלדי הגשמיות הסובבים את נשמתו ולזכך את נפשו כך שיהא יותר זך ויותר זך. אכילה יותר זכה, מידות יותר עדינות, הנהגות יותר משופרות. שכן בפעולתו זאת נעשה האדם פחות גשמי ויותר רוחני, ואזי לעולם הבא כשיוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה יזכה הוא להיות מן הצדיקים שמתרפאין בה ונהנים ממנה מפאת היותם זכים ורוחניים.

כמובן היצר יבוא גם יבוא ויטען: לפרוש לגמרי מן העולם?

אף אתה תשיב אמריך ותאמר לו: בסך הכל רצונו של יוצרי ובוראי לעדן ולזכך את עצמיותו. ההנהגה עם הבריות תהא בחן ובנועם. האכילה בדרך ארץ [כאשר נתבאר במסכת דרך ארץ]. התפילה כעומד לפני המלך. וכמובן לימוד התורה-אשר אין לך זיכור לאדם יותר ממי שעוסק בתורה מתוך קדושה וטהרה.

אמנם עדיין לא הגענו לסוף כל הדרגות... אבל להתחיל הלא חייבים!

עַל כֵּן אֵין הַתּוֹעֵלֶת הַנִּלְקַח מִזֶּה הַסֵּפֶר יוֹצֵא מִן הַקְּרִיאָה בּוֹ פֶּעַם אַחַת, כִּי כָּבֵד אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִמְצָא הַקּוֹרֵא בְּשִׂכְלוֹ חִדוּשִׁים אַחַר קְרִיאָתוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ בּוֹ לִפְנֵי קְרִיאָתוֹ אֲלָא מֵעַתָּה. אֲבָל הַתּוֹעֵלֶת יוֹצֵא מִן הַחֲזָרָה עֲלָיו וְהַהֲתַמְדָּה, כִּי יִזְכְּרוּ לוֹ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַנִּשְׁפָּחִים מִבְּנֵי הָאָדָם בְּטַבַּע, וְיִשִּׁים אֶל לְבוֹ חוֹבָתוֹ אֲשֶׁר הוּא מִתְעַלֵּם מִמֶּנָּה.

כפי שכבר הזכרנו, ישנם שני סוגי זכירות: זכירה בשכל וזכירה בלב.

דברי ה'מסילת ישרים' כידוע מדוקדקים עד מאד, כפי שרבינו הגר"א ז"ל העיד כי אין בהם אפילו מילה אחת מיותרת.

כשנתבונן נבחין, שכל האמור, בעצם מפורש בדבריו: "שלא ימצא הקורא בשכלו חידושים אחר קריאתו" - בש"כ"ל הוא לא ימצא חידושים, אבל היכן כן? וישיש אל לבו חובתו אשר התעלם ממנה" - הזכירה תהיה בלב!

כאשר האדם קורא את הדברים, בשכל הוא יודע את רובם, ורק מעט חידושים ימצא בהם. ודאי שגם מעט החידושים יש להם חשיבות רבה, אבל עיקר התועלת מהקריאה הוא החידושים, ומגלה לנו כאן רבינו הרמח"ל, שעיקר החידושים שאדם ימצא לאחר שיקרא את הדברים פעמים רבות - לא יהיו חידושים של שכל, אלא חידושים של לב.

ולכאורה, מה יועיל ללבו של האדם אם יחזור על הדברים כמה וכמה פעמים? נכון, כל אחד מכיר את התועלת שבחזרה. להבדיל, גם כשאדם לומד דברים שאינם של קדושה, כגון חשבון או דקדוק, אם הוא רוצה לזכור את הדברים - עליו לחזור עליהם עוד פעם ועוד פעם. אבל זוהי זכירה של שכל, לא זכירה של לב. הוא לא חי בלבו את הדברים.

הרי פשוט וברור שאם אדם זוכר את התורה הקדושה ע"י שהוא חוזר כמה פעמים, עם אותו כח שלהבדיל הלומד באוניברסיטה זוכר את לימודי החול - הרי שבדאי חסר לו בעצם זכירת התורה.

יכול אדם לטעון: הבדל גדול יש ביני לבין הלומד לימודי חול, שהוא זוכר רחמנא ליצלן דברי חול, דברי הבל שאינם מועילים, ואני זוכר את התורה הקדושה.

בודאי שזו מעלה לאין ערוך, אבל בעומק, התורה הקדושה צריכה להיות זכורה אצל האדם לא מאותו כח שהוא זוכר דברי חולין. דברי חולין, ע"י שאדם חזר עליהם כמה פעמים, מוחו זוכר את הדברים, אבל התורה הקדושה עיקר העסק בה הוא מחמת שהננו בני אברהם יצחק ויעקב, יש לנו נשמה קדושה, והזכירה צריכה להיות מהמקור היהודי שלנו, מהנשמה הקדושה.

מה תועיל כאן, אפוא, החזרה?

יתירה מזו, על דברי חז"ל "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד" (חגיגה ט ע"ב), כבר ביארו המפרשים שאין הכוונה רק שיוסיף עוד פעם אחת, אלא שבמאה ואחד ישנה סגולה מיוחדת לזכור, כי הגימטריא של מלאך הזכירה היא מאה ואחד.

ורואים אנו, אם כן, שאפילו בתוך התורה הקדושה ישנם שני כוחות מהיכן האדם זוכר: אם חזר מאה פעמים זהו מקור אחד של זכירה, ואם חזר מאה ואחד פעמים - זהו מקור נוסף של זכירה.

אם כן, שומה עלינו להבין מהו המקור היותר פנימי של הזכירה, וכיצד החזרה מביאה את האדם לידי כך.

ננסה לבאר מעט את תפיסת העולם הרוחני, להבין יותר מדוע היא נשכחת, ולפי זה בעז"ה נבין כיצד מזכירים אותה לאדם.

נפתח בדוגמא: לאדם אבד חפץ. הוא מחפש אותו על הקרקע, מביט מימנה מביט שמאלה, בתקוה שיבחין בו. ברור לו מאד מהו החפץ שנאבד לו, ברור לו איך הוא נראה ונהיר לו מה הוא מחפש.

בעולם הגשמי, כולנו מבינים היטב מה אנחנו מחפשים. אדם שהולך לקנות

עתה נבין לעומק מה שדיברנו בתחילה, מדוע עבודת האדם עם עצמו היא חלק בלתי נפרד מעסק התורה הקדושה.

איך אדם זוכר את התורה שלמד?

יש אדם הזוכה שהתורה נעשית חלק ממנו - "תורתו בתוך מעי". מדוע? כי זו תורה הזכורה בלבו, לא במוחו, כמו שהעיד שלמה המלך ע"ה: "ולבי ראה הרבה חכמה".

לעומת זאת, ישנו אדם שהוא פשוט כשרוני. הוא נולד עם כשרון, עם כח של זכרון, יש לו מוח של מצלמה והוא זוכר. ולהבדיל, אם רח"ל היה לומד באוניברסיטה היה זוכר גם חומר אחר. ב"ה שהוא לא שם אלא כאן, אבל לא חייב להיות כלל שזכרון דברי התורה חקוק בלבו.

כיצד ניתן למדוד היכן נמצא זכרון התורה אצל האדם?

מסופר הרי הרבה על חכמי ישראל שאפילו תוך כדי שינה היו מדברים בדברי תורה, או על כאלו שרח"ל חלו לעת זקנותם ומוחם לא תפקד, ואעפ"כ ראו אותם ממלמלים את דברי התורה שלמדו בעבר. איך זה קורה?

אם הזכרון שלהם היה במוח - אנשים שעברו מחלת שכחה של זקנה, הרי שהמוח נגמר ושוב לא היתה להם כל אפשרות לזכור. אדם שתורתו נמצאת במוחו ורח"ל עבר איזשהו זעזוע במוח - הוא והתורה הם תרתי דסתרי, נפרדים זה מזה. ודאי שהתורה משאירה בו איזושהי קדושה, אבל בעצם התורה נאבדה לו, כי הכלי שבו היתה מונחת נאבד.

אבל אם תורתו של האדם נמצאת בלבו, הרי אפילו בשעה שרח"ל הוא שכח, ודאי ש'בעמוד והחזר קאי כל ימיו'. ישנה מצות עשה מיוחדת לאדם "שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו" ושיזכור, אבל רח"ל גם אם הוא שכח - התורה נמצאת אצלו בלבו, היא מוטבעת אצלו, ודבר כזה אי אפשר לקחתו ממנו.

נבין אם כן את עומק הספר הנקרא 'חובות הלבבות'.

עבודת המדות נקראת 'עבודת הלב', ולכאורה הזכירה ועבודת הלב אלו הן שתי עבודות. אבל כשמתבוננים לעומק מבינים עד כמה שזה לא נכון!

אדם שלא עבד לטהר את לבו - אצלו התורה מונחת במוח, היא איננה בלועה אצלו, לא חלק ממנו. אדם

(המשך בעמוד 7)

האם הילד תמיד חש את אהבת הוריו?

תופעה ידועה ומצויה היא, שהורים רבים מרגישים בלבם אהבה רבה כלפי ילדיהם, אולם הילדים אינם מרגישים שההורים אכן אוהבים אותם.

אכן, בדרך כלל תופעה זו אינה באה לידי ביטוי בגיל הרך, אולם ככל שהילדים מתבגרים, ישנם ילדים שאף יהיו מוכנים להודות בפני בעל מקצוע צוע שהוריהם אינם אוהבים אותם [כמובן שלא תמיד הם צודקים, אולם לטענתם - כך הם מרגישים].

כמובן שכאשר רוצים להתמודד עם אותה הרגשה, ראשית צריך לבחון מהו מקורה, ורק לאחר מכן נוכל לבדוק כיצד מתקנים אותה.

נקודת ההנחה הראשונה היא, שעצם ההרגשה אינה נכונה, שהרי לא קיימת מציאות שהורים אינם אוהבים את ילדיהם. ברם, ידוע הדבר שבכל שקר חבוי ניצוץ מסויים של אמת, ועלינו לזהות היכן הוא וכיצד מטפלים בו. [אמנם מסגרת זו אינה עוסקת בפתרון בעיות, אולם הצגנו כאן דוגמא של בעיה נפוצה, בכדי להבין כיצד עלינו לבנות את החינוך מלכתחילה, באופן שימנעו בעיות מסוג זה].

כפי שצויין והודגש רבות, כל הורה אוהב את ילדיו ודואג לכל צרכיהם, שהרי המציאות מראה, שכל הורה משקיע בדרך כלל את מירב החיים כפשוטו - עבור ילדיו, ואילו לא היתה לו אהבה לילדיו, הרי שהוא לא היה משקיע זמן, כח ומשאבים רבים עבורם. א"כ כיצד ניתן להבין תופעה כזו, שלאחר כל ההשקעה המרובה - ישנו ילד שסבור כי הוריו אינם אוהבים אותו?

הסבר חלקי לתופעה זו - נעוץ בדברינו לעיל. אילו האהבה של ההורים לילדיהם היתה אהבה מושלמת, הרי שהילדים היו מרגישים זאת באופן טבעי ללא שום עמל ויגיעה. אולם מכיון שאנו לא נבראנו שלמים וגם ילדינו אינם שלמים, הרי שאף שהאהבה קיימת, אבל מכיון שאינה שלמה, [אכן, בעומק הנשמה האהבה היא שלמה, אבל הילד מרגיש שאינה שלמה], לכן תיתכן תופעה של ילדים שסבורים שהאהבה של ההורים אינה קיימת כלל, מכיון שהם מזהים את נקודות התורפה שבהם ההורה דואג לעצמו, ושם הם מוצאים את חוסר האהבה כלפיהם.

חשיבות הביטוי המילולי של האהבה

נוסף על כך שהאהבה אינה מושלמת, במקרים רבים האהבה אינה גלויה, וההורים אינם טורחים לבטאות אותה בגילוי כלפי ילדיהם באופן ברור ומוחש, כאמירה ברורה או מעשה ברור שמבטאים אהבה גלויה. [ובעומק, חוסר גילוי האהבה לילדינו - נובע מאותה סיבה שהאהבה אינה מושלמת, ואילו היא היתה שלמה, הרי שהיא היתה אף גלויה לחלוטין].

הרי לפנינו שתי בעיות מצויות באהבת הורים לילדיהם, ראשית - האהבה אינה מושלמת, ומלבד זאת - האהבה אינה גלויה בבירור לילדים.

בדרך כלל, תופעה זו נובעת מכך שההורים עסוקים תדיר בפרטים הטכניים של גידול הילדים, דהיינו התפקוד היום יומי הכולל כביסה, אוכל, נקיון, ביגוד, ושאר הדברים שיכולים להתפרס על פני כל היום כולו. האם רגש האהבה בנפש חולף במשך היום כתוצאה מכל העיסוקים הללו?

התשובה היא לא! אולם מכיון שהרוב היום יומי של החיים הוא תעשייתי, ואצל רוב ההורים הרובד הרגשי תופס חלק קטן בלבד מהחיים, לכן אין גילוי של אהבה כלפי הילדים.

מהו הדבר שתופס את רוב הזמן במשך היום בבית? הגידול הפשוט, שכו- לל בישול, נקיון וכו'. ואפילו העזרה בלימודים לילדים, פעמים רבות נע-

בענין שם המזיק

המשך מעמוד 2

לכאורה ההגדרה היא, שחל שם מזיק בפרטות על השן של הבהמה, וכל נזק שנעשה ע"י החלק הזה של הבהמה נקרא מזיק של שן, אך א"כ למה נתחככה בכותל להנאת תה או טינפה פירות להנאתה נחשב לתולדה של שן, והרי זה לא נעשה ע"י השן ואיך יחול עליהם שם מזיק של שן שהוא חל על השן של הבהמה. וא"א לומר שבתולדת לא צריך שיחול שם מזיק של שן, שהרי בודאי אין לתולדות שם מזיק עצמם אלא שם האב עליהם, ורק מאחר שלא נכתבו בקרא להדיא הם נקראים תולדות.

ונפרש יותר. הנה רש"י בסוגייתנו מפרש דטינפה פירות להנאתה, היינו שנתגלגלה עליהם כדרך סוסים וחמורים. והגרעק"א על אתר מציין לדברי רש"י לקמן דף י"ח: "שה עמידה הגמ' שם את הדין של הטיילה גללים באופן שד- חיק לה עלמא, ומבאר רש"י, דמיירי שעומדת במקום צר ואין לה מקום לזוז משם, ומוסיף רש"י, ובשלא להנאתה עסקינן, כגון במשלשלת, דאי להנאתה תולדה דשן היא.

אך שוב כותב רש"י, "ונראה בעיני, שכל גללים להנאתה הוא", דהיינו, בכל גוונא שהבהמה מטיילה גללים זה נחשב להנאתה, וא"כ הרי חוזרת הקושיא, למה זה תולדה דרגל ולא תולדה דשן? מיישב רש"י, "ואפילו הכי לאו תולדה דשן היא, דשן היזקא דגופא הוא, והני צרורות ניהו". כלומר, בכל אופן שהבהמה מזיקה ע"י צרורות הרי זה תולדה דרגל ולא של שן, וכיון שנזק הגללים בא ע"י צרו- רות הוי תולדה דרגל.

הרי, שהעמיד לפנינו רש"י שני צדדים בדבר. לפי הצד הראשון, עולה לכאורה, שכל גללים שהם ע"י הנאה, אע"פ שזה דרך הילוכה מ"מ זה הופך להיות תולדה דשן, מחמת שיש הנאה להיזקה. ולפי הצד השני, בכל גללים יש הנאה להיזקה ובכל זאת זה לא תולדה דשן, והטעם, כי נזק הגללים אינם מגופה ממש, אלא זה כח שיוצא מגופה, ולכן דינם כדין צרורות, וצרורות לעולם הם תולדה דרגל.

כלומר, יש שלושה דרגות בנזק שבא מגופה דרך הילוכה. יש שמזיקה בגופה ממש. יש שמזיקה ע"י צרורות שנית זין מרגליה, וזה מוגדר 'כוחו' ממש, והדוגמא לכך במשנה בריש פרק ב', דרסה על כלי ושרתו וניתז ממנו על כלי אחר ושרבו. ויש אופן אמצעי, גללים, שאמנם זה דבר שיצא מגופה ממש, אבל מרגע שיצא מגופה כבר איננו מוגדר חלק מגופה. [ויש עוד סוג רביעי בדליל הנקשר לרגל התרנגול, ואכ"מ].

שרש 'אב'-המשך משבוע שעבר

בשבוע שעבר למדנו את צד הקלקול באבהות, ונסכם בקצרה: כי בקל-קול נבחנות שתי בחינות: הא' היא הפירוד מהאב - "יעזב את אביו ואת אמו" [בחינת חם וכנען], והב' היא אחדות האב בקלקול [חיבור הבן לאב המזוגע התפרטות וההמשכה] - בחינת לוט. אלו הן שני קצוות הקלקול.

השבוע נעמוד על נקודת התיקון:

עזיבת האב מתגלית אף במה שציוה הקב"ה לאברהם אבינו: "לך לך מא-רצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", כלומר לעזוב את אביו. נמצא שאצל אברהם אבינו, המקרא "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו" התקיים בצורה חדה. הוא עזב ממש את אביו.

ואעפ"כ, אצל אברהם, הדבר מתגלה בתיקונו. עזיבתו לא היתה עזיבה מוחלטת. הרי נאמר אצל אברהם בשעת מיתתו, "ואתה תבוא אל אבוי תיך בשלום תקבר בשיבה טובה", מכאן שעשה תרח תשובה בסוף ימיו. ואם כן, ה'לך לך' מארצך וממולדתך ומבית אביך, אינה עזיבה גמורה, כיון שבסוף ימיו אברהם חזר לתרח אביו.

פן נוסף ישנם לחזרת אברהם אל אביו, והוא במה ששלח את אליעזר לקחת אשה לבנו יצחק. וכמבואר בפסוק שאברהם ציוה את אליעזר: "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק". ענין זה, אף הוא מבטא את חיבורו של אברהם לשורשו.

נמצא שאצל אברהם, מתגלים שני ההיבטים באבהות: היבט העזיבה, "לך לך מבית אביך", והיבט החזרה והחיבור "תבוא אל אבותיך בשלום".

זוהי אבהות מתוקנת. על אברהם דרשו חז"ל, כידוע מאד (זוה"ק פ' לך לך ד' פו ע"ב): "בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם נברא העו-לם". ממנו היה השורש שיעזב איש את אביו ואת אמו, וממנו ג"כ שורש החיבור של הבן לאביו, בחזרה שחוזר ומתחבר לאביו.

כלומר, באברהם מתגלית בחינת התיקון, שבו שני הקצוות הנ"ל מתא-חדים. מצד אחד [שלב ה'הכנעה והבדלה' שבמהלכו של כל תיקון], הוא מתנתק מתרח אביו, ומצד שני [ה'המתקה'] הזיקה לבית אביו חזרה אליו - "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום".

ב' בחינות באבהותו של אאע"ה

אם נדייק, עלינו להבחין כאן בין המבט החיצוני לפנימי. לפי המבט החיצוני, החזרה שבסוף מהוה תיקון לעזיבה שבתחילה, כלומר היה כאן קלקול הדומה לקלקול של בחינת העבד הנ"ל, שהוא ניתוק גמור מהשורש, ולבסוף, בחזרה לאב, הדבר נתקן. אבל במבט הפנימי, החזרה שלבסוף מגלה שהעזיבה לא היתה גמורה ושורשית, אלא חיצונית בלבד.

מכח ב' בחינות אלו, נבחנות אצל אברהם שתי בחינות של אבהות: אביו הראשון של כלל ישראל, ו"אב המון גוים".

במבט הפנימי, הניתוק של אברהם אינו אלא חיצוני, ובפנימיותו

אברהם לא נעקר לגמרי משורשו. בתפיסה זו, הוא נעשה אב באבהות הנראית כחדשה, ושבפנימיותה היא מגלה ומורישה את הייחוס והקשר לאב. זו היא בחינת אבהות ביחס לכלל ישראל.

וביתר פנימיות, באברהם אבינו אנו מוצאים אבהות חדשה לגמרי, כאדם הראשון, וכמו שיתבאר להלן בעז"ה.

לעומת זאת, במבט החיצוני, הניתוק מאביו היה גמור, והקשר עם האב נעלם ולא גלוי. בתפיסה זו, נעשה אב-רהם אב המון גוים, שאצלם הקשר לאב נסתר, ומצומצם לבחינת ההולדה (כמש"י בע"ה), ובכל שאר החיים אין התקשרות לשורש, אלא החיים מתנהלים כהתחלה חדשה ולא כהמשך של מקור קודם.

והנה בתחילה, אברהם אבינו מתגלה כעקר. בחי-נת ה"לך לך מבית אביך" ניתקה בין בחינות האב והבן. ומבחינה זו, אין אצל אברהם אבינו כח של אבהות. זהו שורש עקרותו.

מצד כך, נראית באברהם בחינת האָבֶל [העדר המש-כה]. אָבֶל מאידך, נפתחת בו אבהות חדשה: "ויאמר לו אלוקים אָבֶל שרה אשתך יולדת בן". כלומר יש כאן פן שני לדברים, ניתן לו כח של אב חדש.

[באונקלוס תירגם אבֶל - "בקושטא", דהיינו באמת. כלומר, במקום שהדבר מתראה לפנינו מצדו האחד בלבד, איננו רואים את האמת, כי באמת המציאות מורכבת גם מצד שני. האָבֶל מעמיד אותנו על צדו האחר (והנגדי) של המטבע. על ידו, הדבר מתהפך לפנינו ומתגלה בו צדו השני].

בדומה לאדם הראשון [שהוא בבחינת "יעזב איש את אביו ואת אמו", שכן לא היה לו אב], גם באב-רהם, מתחילה קומה חדשה של הבריאה, שהיא קומת ישראל [אחרי עשרים דורות, כדברי רבותינו (אבות פ"ה מ"ב): "עשרה דורות מאדם עד נח, ומנח ועד אברהם"]. כלומר, הוא מתחיל מאותו מקום שבו נמצא אדם הרא-שון, בלא מציאות של אב ואם [לך לך מבית אביך].

נמצא, שמצד אחד בחינת האבהות מסולקת מא-ברהם בכך שהתנתק מבית אביו (ואז, מתגלה בו האָבֶל), אָבֶל מאידך מתגלה אצלו הצד השני וההפוך: יש בו כח של התחלת אבהות חדשה.

וא"כ באברהם אבינו ישנם שתי בחינות של אבהות: א. אבהות בבחינת המשכיות של תרח, "בית אבי". ב. אבהות חדשה.

חינוך ילדים

(המשך מעמוד 5)

שית ללא כל הבעת רגש מיוחד. אם הילד לא הבין תרגיל בחשבון, אנו מסבירים לו כיצד לערוך את התרגיל, ובזה מסתיים העניין.

כמובן שכאשר נשאל כל הורה מדוע הוא משקיע כל כך הרבה עשייה, התשובה תהיה שהאהבה לילדים היא המִקור לכך [וההוכחה לכך, שעבור הילד של השכן איננו מוכנים להשקיע כל כך הרבה זמן ללא תמורה]. אולם כאשר נבדוק האם אהבה זו היא גלויה או נסתרת, התשובה לכך היא ברורה: זו אהבה נסתרת. ואף שברוב הפעמים האהבה ידועה להורים עצמם, אולם במקרים רבים הילדים אינם זוכים להרגיש את אותה אהבה.

בכדי להמחיש את הדברים, נתבונן במשל מחיי הנישואין:

האם די בכך שבני זוג נשואים ידעו בלבם שהם אוהבים אחד את השני, או שהדבר זקוק לביטוי מילולי? יתירה מכך, האם הדבר זקוק לביטוי יום יומי או שמא ניתן להסתפק באמירה חד פעמית? כאשר אשה יודעת שבן זוגה דואג לפרנסת הבית, עורך את הקניות, ובבית יש כל טוב עד שלא חסר לה מאומה מבחינה גשמית, האם זה יספיק לה?

כמובן שחיי נישואין תקינים דורשים, שהקשר בין בני הזוג יבוא תדיר לידי ביטוי מילולי! מדוע? מכיון שהדאגה לפרנסה הינה חלק טכני בלבד ממחויבותו של האיש כלפי הבית, והחלק המהותי שהאשה מצפה מבן זוגה בחיי הנישואין הוא, לפתח את הקשר והדו-שיח הרגשי שלו עמה - דבר יום ביומו, ואינה מסתפקת בדו-שיח על דברים טכניים בלבד.

לעומת זאת כאשר נבחן את הקשר בין ההורים לילדיהם, נמצא שברוב המקרים החלק המעשי של הקשר הוא רב מאד, בעוד שהקשר הנפשי שאמור להיבנות בין ההורים לילדים, אף אם הוא קיים, הינו מועט מאד.

כל הורה צריך לבדוק את עצמו, האם קיים בקשר שלו עם הילדים מימד של תפיסה רגשית, שבאה לידי ביטוי באופן תמידי בשיחות שלו עם ילדיו. בדרך כלל הדבר קורה רק כאשר מתעוררת בעיה רגשית אצל הילד ומתייעצים עם איש מקצוע, שהמלצתו היא לפתח עם הילד שיחות שידברו אל הצד הרגשי שבו. אולם כל בר-דעת מבין, שעדיף לא להזדקק לכך רק לאחר שמתפתחת בעיה, ועדיף למנוע זאת קודם לכן.

פעמים שהקשר בין ההורים לילדים לקוי עד כדי אבסורד. ההורים משקיעים במסירות אין קץ בסיפוק צרכי הילד, יש אמהות המקפידות על כך שבכל בוקר יהיו הבגדים של כל ילד במקומם, ואף ניתן לראותן טורחות בשעות מאוחרות בלילה לכבס, לתלות, לייבש וכו', שהכל יהיה מוכן, אולם כאשר הדבר נוגע בהשקעה בקשר רגשי ישיר עם הילד, לעיתים ההורים אינם משקיעים אפילו אחוז אחד מההשקעה הפיזית.

[מתוך הספר דע את ילדיך פרק א]

דירה, מבין מהי דירה וידוע מראש פחות או יותר כיצד נראה מה שהוא הולך לחפש. כמו כן אדם שניגש לקנות מקרר, יודע מהו מקרר, וגם אם אינו מבין גדול בטיב המקררים, אבל בשום אופן אף אחד לא יצליח למכור לו מכונת כביסה במקום מקרר... כי סוף סוף הוא יודע איך נראה מקרר.

לעומת זאת, אדם הנמצא כאן בעולם הזה ורוצה להיכנס לתוך העולם הפנימי של עבודת ה' יתברך, במחילה, אפשר למכור לו מכונת כביסה במקום מקרר ומקרר במקום מכונת כביסה... הוא לא יודע מה יש בתוך אותו עולם, הוא לא מבין בזה. שומע רעיונות, נשמע לו טוב...

משל למה הדבר דומה, אנשים קונים כל מיני קרקעות בחו"ל, מספרים להם כל מיני סיפורים, ואחרי שנתיים שהם רואים שאין הכנסות ובאים לשאול היכן ההכנסות שהובטחו, מתברר להם שמעולם לא היתה כזאת קרקע. ובאמת, הוא מעולם לא היה באותה מדינה ולא הלך לבדוק. הוא האמין לכמה מחבריו שגם הם קנו, והנה מתברר שהכל עורבא פרח. זה לא שהיתה פשיטת רגל, לא שהנכס נפסד, לא שפרצה שריפה והסחורה נאבדה, פשוט מעולם לא היתה קרקע, מכרו לו דבר שלא קיים, דבר שלא בא לעולם וגם לא יבוא לעולם. אין כזה דבר!

בעבודת ה', בתחילת דרכו של האדם, על דרך כלל אדם לא יודע כיצד נראה עולם זה [חוץ מנשמות גבוהות שנולדו עם השגות משעת לידתם]. בקטנותו הוא הורגל לגמוע חלב, אחרי כן לאכול אוכל מוצק, וכשמתבגר הוא מרגיש איזה שהוא רעב לרוחניות. נו, הוא שומע כל מיני דברים. איך יבחן את אמינותם? הוא משקיע שנה, שנתיים שלוש על מנת להשיג את מה שאומרים לו, אבל כיצד יוכל לדעת שהדבר הזה בכלל קיים?

בודאי שיש לנו אמונה בתורה הקדושה ובחכמיה, אבל על דרך כלל האדם אינו מכיר את העולם הפנימי. הוא מכיר רק מעט התעוררות לתפילה, הרגשות של קדושה, והוא רוצה להיכנס יותר פנימה כשהוא אפילו לא יודע בדיוק מה יש שם. כמשל לאדם ההולך במנהרה חשוכה ואינו רואה אפילו פסיעה אחת קדימה, והוא מנסה לגשש באפילה.

נכנסים לעולם רוחני, וכיון שלא מכירים את מציאותו, לכן בעומק הנפש לא מתייחסים אליו כמציאות.

כשאדם קונה קרקע, גם אם לא ראה את הקרקע, אבל הוא מבין: קרקע זו מציאות. כשהוא קונה מקרר - ברור לו שהמקרר הוא מציאות. אבל כשאדם נכנס לעולם רוחני, הרי ש"הבטה בעלמא לא קני" כמו שהגמרא אומרת. הוא לא יודע מה טיבו של הדבר, וממילא אינו מתייחס אליו כאל מציאות. הוא מבין אמנם שיש אהבת ה', יראת ה', מדות טובות וקרבת ה', אבל אין לו מושג מהי המציאות הזאת.

בודאי שאם ח"ו אין לאדם אמונה הוא לא יעשה כלום, אבל גם כשיאמין, על פי רוב, אמונה זו עדיין אינה יוצרת אצלו מציאות של עולם רוחני מוחשי וברור.

לפני שהמציאו את המטוס, אם אדם היה מאמין שיש מטוס, האם יכל לומר מהו ולתאר כיצד הוא נראה? אדם שלא ראה מימיו חללית, והוא רק מאמין שהיא קיימת, האם יוכל להסביר מהי?! ואם מישהו ינסה למכור לו חללית שהיא בעצם לא חללית - הוא מסוגל לקנות...

אם כן ראשית עלינו להבין, שכאשר מחפשים את העולם הרוחני, אף שודאי ישנה תשוקה אמיתית בנשמה, כל אחד לפי ערכו, שהוא רוצה באמת להתקרב להשיג השגות, להיות יותר אמיתי ולעבוד את בוראו באמת ובתמים, אבל סוף סוף הוא איננו יודע בדיוק להיכן הוא נכנס.

אם כן השאלה הנשאלת היא: איך באמת יכול אדם לברר זאת?

[מתוך 'בלבבי משכן אבנה' על מסילת ישרים פרק א]

נתחיל קצת במדרגה הראשונה, שהיא כוח ההויה שבנפש.

ב. כוח ההויה שבנפש.

נפתח בשאלה בסיסית מאוד - מהיכן אני יודע שאני בעצמי נמצא? נביא כאן כמה מהתשובות שעלו במהלך מסירת השיעור:

תשובה א: יש לנו מודעות כזו שאנחנו קיימים.

דחייה: מהו הכוח שהביא אותנו למודעות הזו? מחשבה, הרגשה וכו'?

תשובה ב: מכוח כך שאני חי, אני תופס שאני נמצא.

דחייה: גם אדם מת נחשב לנמצא, ומכאן ראייה שהסיבה להרגשת ההויה שלי לא קשורה לכך שאני חי.

תשובה ג: יש כוח של חיות בנפש גם כשהיא נפרדת מהגוף, ומכוח תפיסת החיות הזו אנו מודעים למציאותינו.

דחייה: הרי היחידה שבנפש היא מעל לחיה, כלומר יש תפיסה שהיא למעלה מתפיסת החיות. וא"כ במצב כזה שהאדם מתעלה מעל לכוח החיות השורשי, מהיכן הוא מודע למציאותו? אמנם התפיסה של חיות כחיות הינה תפיסה נכונה, אך לא זו התפיסה בלבד. כי החיות היא לא הנקודה הכי עמוקה באדם.

תשובה ד: עצם העובדה שיש לנו רצון, מצביע שיש בעל רצון שקיים.

דחייה: מנינו לעיל שלוש כוחות שהם אף למעלה מהרצון: הויה, אמונה ותענוג. כלומר יש דברים עמוקים יותר ב-'אני' מהרצון. וא"כ אדם שנתעלה מעל לרצון כיצד הוא יהיה מודע להיותו?

תשובה ה: כיוון שיש גבולות פיזיים לגברא, אפשר להסיק שהיכן שאני נמצא שום דבר אחר לא נמצא, וא"כ אני מודע למציאותי כי יש לה מקום מוגדר.

דחייה: הטענה נכונה אחרי שאני יודע שאני נמצא וגם אני תופס מקום, אבל מהיכן אני יודע שאני בכלל נמצא?

תשובה ו: אם אני יודע שהמציאות סביבי מציאות, אני יכול להסיק שגם אני נמצא כי המציאות סביבי מתייחסת אלי.

דחייה: לו יצויר שהקב"ה היה בורא את האדם ללא סביבתו, והוא לא היה נצרך לה, אז לפי טענה זו הוא לא היה יכול להיות מודע למציאותו.

תשובה ז: אדם תופס את מציאותו מכוח הדמיון שבו.

דחייה: הטענה הזו מערערת את כל היסודות, וכי הכוח השורשי דרכו נתפס כל המציאות הוא דמיון?

התשובה האמיתית היא: שישנו כוח עצמי שורשי בנפש האדם שממנו האדם

[מתוך הספר דע את נפשך פרק ו]

מודע לעצמו. זה לא שייך למחשבה ולא להרגשה אלא זהו כוח בפני עצמו. זהו הכוח השורשי שבנפש.

כששומעים זאת בפעם הראשונה הדברים תמוהים ובלתי מובנים, אבל צריך להבין שכשם שיש כוח בנפש שנקרא הרגשה, יש גם כוח בנפש שנקרא תפיסת הויה. תפיסת הויה היא לא מחשבה ולא הרגשה (לכוח תפיסת הויה יכול להתלוות מחשבה, יכול להתלוות אליו הרגשה. אבל תפיסת הנפש, שתופסת את עצם הויתה, זה שורש כל הכוחות כולם בנפש האדם).

הגדרה: ידיעת האדם את עצם הויתו היא שורש כל הכוחות כולם. כלומר, זהו שורש של כוח עצמי של תפיסת הויה, והוא השורש לכל הכוחות כולם. כיוון שההגדרה הנ"ל אינה ידועה ומפורסמת, וזוהי הגדרה מילולית בלבד לדבר שקשה לבטא במילים, לכן נביא כאן אחת מהשאלות שעלו ע"י הלומדים בשעת מסירת השיעור.

שאלה שאלה: לכאורה נראה שכאשר אדם מאבד את הכרתו מכל סיבה שהיא, הוא לא מודע לעצמו, וכמו שהעיד אחד ממשנתפי הועד שזו היתה הרגשתו כאשר הוא עצמו איבד את הכרתו. כלומר, היה נתק במודעות כולה, וגם במודעות שלו לעצמו, ולאחר שההכרה שבה אליו גם המודעות לעצמו שבה, א"כ שייך חיות אף שאין האדם מודע לעצמו.

השבו לו בשאלה: האם כל אדם מודע לעצמו בשעה שהוא ישן? ברור שהתשובה שלא כולם מודעים לעצמם בשנתם. אולם אף שהם לא מודעים לעצמם עדין הם קיימים. ויתר על כן הרי ישנם בני אדם שחיים בבריאות גופנית מלאה, והם גם לא מודעים לקיומם גם בהקיץ, מרוב שקיעותם בשיגרת החיים.

וא"כ התשובה: זה שאדם מודע לעצמו בכוחות הפנימיים שלו זה לא אומר שהוא מגלה את זה למחשבה שלו, אלא זו מודעות עצמית פנימית עמוקה. יכול להיות שהמודעות הזו נשארת בפנימיות ולא מגיעה למחשבה ולהרגשה.

דוגמא: אדם חושב על דבר מה, לעיתים עולם הרגשות נסחף ונקשר עם המחשבה הזו, ולעיתים זה לא קורה. כך בכל כוחות הנפש: פעמים שהם מורכבים זה על גב זה, ופעמים שכל כוח עומד לעצמו.

הכוח של מודעות האדם לעצמו נמצאת באופן תמידי, אלא שפעמים שהוא מגיע אל המחשבה ופעמים שלא. מי שהגיע לאותה המודעות הוא מכיר את עצמו משם, אך מי שלא, לפעמים הוא חושב על עצמו, ואז הוא חושב על הויתו, אך גם כאשר הוא לא חושב על עצמו אבל המודעות לעצמו תמיד קיימת, רק שכרגע היא לא במחשבה.

שאלות ותשובות

שאלה: אדם שסובל מנשואין בעיתיים, אמנם יש לו למשל נחת מהילדים, אבל מהנישואין אינו רווה נחת במיוחד. איך בכל אופן אפשרי לזהות את שרש הטוב שבנישואין?

תשובה: ראשית ישנה עבודה למצוא את כל חלקי הרע שבנישואין, שכן כנראה אותם הוא מכיר יותר טוב. לאחר מכן יש לנסות ולמצוא את חלקי הטוב שבנישואין. במשך כמה חודשים יש לו לנסות להתבונן ולראות את כל חלקי הטוב שבנישואין. עצם ההתבוננות בחלקי הטוב כבר יתן לו קצת מנוחת הנפש.

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב. התשובות יבואו אי"ה על גבי גליון זה. להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע אונליין | subscribe@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440 | UK 208.1917000

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לשיעורי שמע, ווידאו וכתובים: www.bilvavi.net